

Міністерство культури та інформаційної політики України

*Державний науково-методичний центр
змісту культурно-мистецької освіти*

«СХВАЛЕНО»

Науково-методичною радою
Державного науково-методичного центру
змісту культурно-мистецької освіти
Протокол № 1
від «18» лютого 2022 р.

**Типова навчальна програма з навчальної дисципліни
«МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ТРУБА»
середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти
з музичного мистецтва початкового професійного спрямування,
інструментальні класи**

**Київ
2022**

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ТРУБА» середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти з музичного мистецтва початкового професійного спрямування, інструментальні класи. Київ, 2022. 18 с.

Укладачі: **Островський Ю. В.**, викладач класу труби Рівненської дитячої музичної школи № 2, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист; викладач Рівненського центру підвищення кваліфікації та перепідготовки працівників культури Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, член Національної всеукраїнської музичної спілки, *координатор групи*;
Ожеван В. В. викладач класу труби Хмельницької дитячої школи мистецтв, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Рецензенти: **Вакалюк П. В.**, доцент кафедри виконавського мистецтва Навчально-наукового інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, доцент, кандидат мистецтвознавства, заслужений діяч мистецтв України; викладач циклової комісії оркестрових духових та ударних інструментів Івано-Франківського фахового музичного коледжу імені Дениса Січинського, спеціаліст вищої категорії;
Головін Ю. М., викладач класу труби Сєверодонецької музичної школи № 2, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист;
Жеграй Б. Б., викладач предметно-циклової комісії оркестрових духових та ударних інструментів Тернопільського мистецького фахового коледжу ім. Соломії Крушельницької, заслужений працівник культури України, «Відмінник освіти України», спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «Музичний інструмент труба» (далі – типова навчальна програма) розроблена з дотриманням вимог до обсягу та результатів навчання, передбачених типовими освітніми програмами середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти з музичного мистецтва початкового професійного спрямування, інструментальні класи (наказ Міністерства культури України від 23.07.2019 № 562), містить загальний нормативний зміст, обсяг та нормативні результати навчання учнів гри на трубі, а також окреслює рекомендовані підходи до планування й організації освітнього процесу. Нормативний зміст навчання за типовою навчальною програмою базується на досягненнях вітчизняної школи гри на трубі, надбаннях і традиціях провідних світових шкіл, методиках сучасної української та інших національних шкіл.

Типова навчальна програма може бути основою для розроблення викладачем робочої навчальної програми з навчальної дисципліни «Музичний інструмент труба». У робочій навчальній програмі, розробленій на основі цієї типової навчальної програми, викладач деталізує, конкретизує та адаптує нормативний зміст дисципліни, передбачений типовою навчальною програмою, відповідно до місцевих умов і потреб учня/учениці, визначає організаційні форми проведення та види навчальних занять, форм та методів викладання, необхідне методичне забезпечення, форми та засоби контролю якості знань учнів з урахуванням індивідуального підходу. А також викладач може реалізувати власний алгоритм викладання шляхом перерозподілу нормативного змісту навчального матеріалу дисципліни за модулями, уточнення додаткових обсягів навчального матеріалу та результатів навчання понад визначені типовою навчальною програмою.

Мета вивчення дисципліни орієнтована на формування в учнів базових навичок володіння інструментом, розвиток музичного світогляду, мотивації подальшого навчання гри на трубі. Опанування нормативного змісту типової навчальної програми забезпечить учням можливість застосовувати набуті в процесі навчання компетентності для творчої самореалізації в повсякденному житті, а також подальше здобуття мистецької освіти професійного спрямування в системі фахової передвищої освіти або на поглибленому підрівні початкової мистецької освіти.

Освітній процес з навчальної дисципліни «Музичний інструмент труба» здійснюється у формі навчальних занять, заходів поточного та підсумкового контролю. Основною формою є *індивідуальний урок*.

Навчання проводиться за *модулями*. Кожен модуль передбачає формування певної частини компетентностей, що стають основою для подальшого навчання та досягнення нормативних навчальних результатів після завершення опанування типової навчальної програми.

Опанування нормативного змісту навчання за типовою навчальною програмою розраховано на мінімальну нормативну кількість навчальних тижнів – 35 тижнів на рік (без урахування канікулярних періодів) та на мінімальний нормативний обсяг часу на опанування програми, що становить для:

- 1 та 2 років навчання – 70 год. на рік (*2 год. на тиждень*);
- 3 – 5 років навчання – 105 год. на рік (*3 год. на тиждень*).

З метою реалізації індивідуального підходу до кожного/кожної учня/учениці та відповідно до принципів модульної системи навчання в робочій навчальній програмі *загальну кількість навчальних годин* рекомендовано розподіляти на розсуд викладача на:

поглиблення та вдосконалення набутих навичок та вмінь учнів або збільшення часу на вивчення окремих модулів у зв'язку з індивідуальною потребою учня/учениці;

повторення/закріплення вивченого матеріалу;

репетиції та підготовку до контрольних заходів та/або публічних виступів;

планування та проведення інших форм роботи (відвідування культурно-мистецьких заходів, пов'язаних зі змістом мистецької освіти тощо);

відпрацювання нормативного змісту навчання через непередбачувані обставини (карантин, хвороба учня/учениці тощо).

Для моніторингу рівня навчальних досягнень учнів застосовуються форми **поточного та підсумкового контролю**.

Поточний контроль здійснюється: під час навчальних занять (поурочний контроль); за підсумками кожного модуля (модульний контроль). Поточний контроль може здійснюватися у формі контрольних уроків, прослуховувань, заліків. Для систематичного відстеження індивідуального розвитку в процесі навчання рекомендовано кожного півріччя як спостереження за навчальним поступом та прогресом учня/учениці проводити поточний контроль в формі технічного заліку. Конкретні форми поточного (поурочного, модульного) контролю визначаються викладачем у робочій навчальній програмі.

Підсумковий річний контроль здійснюється після завершення кожного року навчання, у формі річного контрольного заходу, що включає перевірку результатів навчання за типовою навчальною програмою. Наприкінці п'ятого (випускного) року навчання проводиться **підсумковий контроль за результатами опанування типової навчальної програми у формі іспиту**.

Навчальний репертуар з навчальної дисципліни «Музичний інструмент труба» формується викладачем самостійно з урахуванням індивідуальних здібностей учнів. Програму кожного заходу поточного та підсумкового контролів слід komponувати з різнохарактерних та різностильових музичних творів. Рекомендовано включати до програми твори українських композиторів або обробки українського мелосу.

Визначення рівня досягнення учнями результатів навчання середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти передбачає оцінювання через

виставлення балів (оцінок) у цифровому (числовому) виразі за поділом на 4 рівні: початковий (1 – 3 бали), середній (4 – 6 балів), достатній (7 – 9 балів), високий (10 – 12 балів).

Метою оцінювання є визначення рівня навчальних досягнень учня/учениці в оволодінні змістом, визначеним цією типовою навчальною програмою на кожному з етапів навчання (*Додаток*).

Оцінювання має бути систематичним і послідовним, спрямованим на підтримку учнів в їхніх навчальних успіхах, розуміння ними власного прогресу навчання й формування бажання досягати навчальних результатів за типовою навчальною програмою; воно не передбачає порівняння з досягненнями інших учнів та не залежить від складності опанованого репертуару, темпу набуття компетентностей тощо. Оцінювання в процесі **підсумкового контролю** здійснюється за результатами опанування типової навчальної програми в повному обсязі та передбачає перевірку набутих фахових компетентностей за показниками, що відповідають нормативним результатам навчання, визначеним типовою навчальною програмою.

НОРМАТИВНИЙ ЗМІСТ, ОБСЯГ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Перший рік навчання. Завдання: робота над удосконаленням різних видів техніки, штрихами (*marcato*, *legato*); опрацювання вправ та гам четвертними, восьмими та шістнадцятими тривалостями; розвиток витримки та розширення виконавського діапазону.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 1	Удосконалення роботи виконавського апарату, рівня володіння різними прийомами та штрихами (<i>marcato</i> , <i>legato</i>) під час опрацювання гам Ре-мажор, ре-мінор та комплексу вправ. Опрацювання виконавських навичок, необхідних для роботи з художнім репертуаром. Опанування п'єс	32	Знає та виконує 1 – 4 вправи комплексу № 2 «Щоденних самостійних вправ трубача» за В. Посвалюком або подібних (І. Кобець, Т. Докшицер, А. Йохансон тощо). Відтворює гами Ре-мажор, ре-мінор (гармонічний, мелодичний і натуральний) четвертними, восьмими та шістнадцятими тривалостями у помірному темпі. Виконує етюди, дотримуючись метроритмічних нюансів, темпу та характеру, визначених авторами творів. Відтворює напам'ять навчальний

	різного характеру.		репертуар поточного семестру.
Модуль 2	Удосконалення роботи виконавського апарату, рівня володіння різними прийомами та штрихами під час опрацювання гам Соль-мажор, соль-мінор та комплексу вправ. Розвиток витримки та розширення виконавського діапазону. Ритмічні побудови та штрихова палітра в художніх творах.	38	Використовує тверду атаку, рівномірне ведення та м'яке закінчення звуку без участі язика під час виконання гам Соль-мажор і соль-мінор (натуральний, гармонічний і мелодичний види) четвертними, восьмими та шістнадцятими тривалостями в помірному темпі в півтори октави (до квінтового тону). Знає та виконує 1 – 4 вправи комплексу № 2 «Щоденних самостійних вправ трубача» за В. Посвалюком або подібних (І. Кобець, Т. Докшицер, А. Йохансон тощо). Грає твори в діапазоні півтори октави (до ноти «ре» другої октави). Може виконати дві різнохарактерні п'єси щонайменше два рази поспіль. Відтворює: пунктирний ритм, восьму та дві шістнадцяті, дві шістнадцяті та восьму, чверть та чотири шістнадцяті та інші різноманітними штрихами.
Всього годин у навчальному році:			70

Протягом першого року навчання учень/учениця опановує: гами Ре-мажор, ре-мінор, Соль-мажор, соль-мінор; «Щоденні самостійні вправи трубача» В. Посвалюка обсягом 1 – 4 вправи комплексу № 2 (або подібні); 4 – 6 етюдів на різні види техніки; 6 – 8 різнохарактерних п'єс (у тому числі можливе опанування 1 – 2 творів великої форми).

Завдання підсумкового контролю: учень/учениця виконує 1 – 2 різнохарактерних твори та 1 твір великої форми.

Під час виконання програми **підсумкового контролю** учень/учениця:
втілює ідею, характер та стиль художнього твору;
застосовує прийоми та навички, отримані протягом року;
точно відтворює штрихи *marcato*, *legato*, відпрацьовані під час роботи над технічним матеріалом.

Другий рік навчання. Завдання: розширення виконавського діапазону, удосконалення атаки звуку та подальший розвиток рухливості пальців, відпрацювання штрихів *detache*, *legato* та *staccato*; поліпшення навичок читання з листа, ознайомлення з особливостями творів великої форми: концерт, сюїта, варіації, сонатина.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 3	<p>Розширення виконавського діапазону, базуючись на гамах Мі-мажор, мі-мінор.</p> <p>Відпрацювання штрихів <i>detache</i>, <i>legato</i>, <i>staccato</i>.</p>	32	<p>Демонструє рівномірне дихання, якість ведення звуку та його закінчення під час виконання гам Мі-мажор та мі-мінор (гармонічний, мелодичний та натуральний види) четвертними, восьмими та шістнадцятими тривалостями в помірному темпі у дві октави «ламаним» способом.</p> <p>Знає та виконує 1 – 9 вправи комплексу № 2 «Щоденних самостійних вправ трубача» за В. Посвалюком або подібних (І. Кобець, Т. Докшицер, А. Йохансон тощо), зосередившись на штрихах <i>detache</i> та <i>legato</i>. Застосовує штрихи <i>detache</i>, <i>staccato</i>, засоби музичної виразності, тембральні особливості інструмента під час виконання етюдів.</p>
Модуль 4	<p>Удосконалення роботи виконавського апарату, рівня володіння різними прийомами та штрихами під час опрацювання гам Ля-мажор, ля-мінор та комплексу вправ.</p>	38	<p>Виконує гами Ля-мажор, ля-мінор (гармонічний, мелодичний та натуральний види) четвертними, восьмими та шістнадцятими тривалостями, у помірному темпі в півтори октави (до квінтового тону).</p> <p>Знає та виконує 1 – 9 вправи комплексу № 2 «Щоденних самостійних вправ трубача» за В. Посвалюком або подібних (І. Кобець, Т. Докшицер, А. Йохансон тощо).</p> <p>Виконує етюди, що містять</p>

	<p>Розвиток технічних навичок (атака звуку, рухливість пальців). Вдосконалення звуковедення.</p> <p>Читання з листа простих етюдів у різноманітних стилях.</p> <p>Ознайомлення з особливостями творів великої форми: концерт, сюїта, варіації, сонатина.</p> <p>Виконання п'єс різного характеру.</p>		<p>аналогічні засоби виразності, що й в запланованих на півріччя п'єсах.</p> <p>Читає з листа етюди рівня 4 року навчання елементарного підрівня в помірному темпі.</p> <p>Грає фрагменти твору великої форми (концерт/ сюїта/ варіації/ сонатина), розуміючи його будову.</p> <p>Втілює динаміку та агогіку як засоби виразності під час виконання різнохарактерних п'єс/твору великої форми.</p>
Всього годин у навчальному році:		70	

Протягом другого року навчання учень/учениця опановує: гами Мі-мажор, мі-мінор, Ля-мажор, ля-мінор; «Щоденні самостійні вправи трубача» В. Посвалюка обсягом 1 – 9 вправи комплексу № 2 (або подібні); 4 – 6 етюдів на різні види техніки; 5 – 6 різнохарактерних п'єс (у тому числі можливе опанування 1 – 2 творів великої форми).

Завдання підсумкового контролю: учень/учениця виконує 1 – 2 різнохарактерних твори та 1 твір великої форми.

Під час виконання програми підсумкового **контролю** учень/учениця: втілює музично-художні образи, застосовуючи засоби музичної виразності (агогіку, динаміку, тембральні особливості інструмента); застосовує штрихи *detache, staccato, legato, marcato*; демонструє культуру звуковидобування.

Третій рік навчання. Задання: вдосконалення навичок методу дзижчання (*базинг*) для підготовки виконавського апарату до гри; опанування розхідних гам; подальший розвиток якості звукоутворення та звуковедення; розширення верхньої межі діапазону; удосконалення виконання пунктирного ритму, тріолей; розвиток інтонаційної культури та навички самостійного настроювання інструмента; вдосконалення загального сприйняття та відчуття цілісності музичного твору; психологічна, підготовка до публічних виступів та засвоєння навичок сценічної культури.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 5	<p>Удосконалення роботи виконавського апарату, рівня володіння різними прийомами та штрихами під час опрацювання гам Фа-мажор, фа-мінор, арпеджіо та комплексу вправ.</p> <p>Метод дзижчання (базинг).</p> <p>Подальший розвиток якості виконання пунктирного ритму, звуковедення, розширення діапазону.</p> <p>Інтонаційна культура та навички самостійного настроювання інструмента.</p>	48	<p>Виконує гами Фа-мажор та фа-мінор (гармонічний, мелодичний та натуральний види) четвертними, восьмими та шістнадцятими тривалостями в помірному темпі у дві октави «ламаним» способом. Виконує арпеджіо тонічного тризвуку, домінантового септакорду в мажорі, VII зменшеного септакорду в мінорі у прямому викладі четвертними тривалостями в помірному темпі.</p> <p>Знає та виконує 1 – 5 вправи комплексу № 3 «Щоденних самостійних вправ трубача» за В. Посвалюком або подібних (І. Кобець, Т. Докшицер, А. Йохансон тощо).</p> <p>Використовує на практиці базинг для підготовки виконавського апарату до гри, чисто інтонує. Виконує вправи на розвиток дихання та формування амбушюру.</p> <p>Відтворює пунктирний ритм, дотримуючись чіткості атаки звуку, співвідношення тривалостей. Демонструє покращення якості звуку, розширення діапазону.</p> <p>Чисто інтонує. Володіє початковими навичками настроювання інструмента та самостійно виправляє інтонаційні помилки.</p>
Модуль 6	<p>Удосконалення роботи виконавського апарату, рівня володіння різними прийомами та штрихами під час опрацювання гам До-мажор, сі-мінор, арпеджіо та комплексу вправ.</p>	57	<p>Виконує гами До-мажор, сі-мінор (гармонічний, мелодичний та натуральний види) четвертними, восьмими, тріолями та шістнадцятими тривалостями у помірному темпі в півтори октави (до квінтового тону). Виконує арпеджіо тонічного тризвуку, домінантового септакорду в мажорі, VII зменшеного</p>

	<p>Подальший розвиток витримки виконавського апарату.</p> <p>Розхідна гама від «соль» першої октави «довгими звуками».</p> <p>Вдосконалення та активізація музичного мислення, відчуття цілісності музичного твору.</p> <p>Практичне застосування тріолей.</p> <p>Психологічна підготовка до публічних виступів.</p>	<p>септакорду в мінорі в прямому викладі четвертними та восьмими тривалостями в помірному темпі. Знає та виконує 6 – 9 вправи комплексу № 3 «Щоденних самостійних вправ трубача» за В. Посвалюком або подібних (І. Кобець, Т. Докшицер, А. Йохансон тощо).</p> <p>Демонструє більшу фізичну витривалість, довший час гри без відриву мундштука від губ.</p> <p>Виконує розхідну гаму від «соль» першої октави «довгими звуками» у різній динаміці.</p> <p>Виконує художній репертуар, з огляду на стиль, характер, динаміку та авторські штрихи музичного твору. Розуміє, що етюд є частиною підготовчого процесу до опанування музичного твору.</p> <p>Демонструє виконання тріолей, дотримуючись чіткого ритму та динамічної рівномірності.</p> <p>Впевнено почуввається на сцені, знає ази сценічної культури.</p>
Всього годин у навчальному році	105	

Протягом третього року навчання учень/учениця опановує: гами Фа-мажор, фа-мінор, До-мажор, сі-мінор; «Щоденні самостійні вправи трубача» В. Посвалюка обсягом 1 – 9 вправи комплексу № 3 (або подібні); 5 – 7 етюдів на різні види техніки; 6 – 8 різнохарактерних п'єс (у тому числі можливе опанування 1 – 2 творів великої форми).

Завдання підсумкового контролю: учень/учениця виконує 1 – 2 різнохарактерних твори та 1 твір великої форми.

Під час виконання програми підсумкового **контролю** учень/учениця:
 демонструє навички самостійного настроювання інструмента;
 застосовує характерний для мідних духових, зокрема для труби,
 пунктирний ритм;
 втілює авторський задум, використовуючи весь спектр засобів виразності
 музичного твору.

Четвертий рік навчання. Завдання: подальший розвиток техніки виконавського дихання; опанування навичок правильного фразування; вдосконалення виконання хроматичної гами, роботи амбушюру, техніки пальців, роботи язика та їх координація; ознайомлення з технікою виконання мелізмів (*форшлаги, морденти, трелі, групето*); робота над якістю звуку у творах кантиленного характеру; ознайомлення з сонатною формою та її практичне виконання.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 7	<p>Удосконалення роботи виконавського апарату, рівня володіння різними прийомами та штрихами під час опрацювання гам Сі-бемоль (у півтори октави) мажор, фа-дієз мінор (у дві октави), арпеджіо та комплексу вправ.</p> <p>Повторення попередньо засвоєних гам.</p>	48	<p>Виконує гами Сі-бемоль мажор (у півтори октави) та фа-дієз-мінор (у дві октави): гармонічний, мелодичний та натуральний види різноманітними тривалостями, у різних темпах, основними та комбінованими штрихами.</p> <p>Виконує арпеджіо тонічного тризвуку, домінантового септакорду в мажорі, VII зменшеного септакорду в мінорі в прямому викладі четвертними та восьмими тривалостями з оберненнями в помірному темпі.</p> <p>Знає та виконує 1 – 4 вправи комплексу № 4 «Щоденних самостійних вправ трубача» за В. Посвалюком або подібних (І. Кобець, Т. Докшицер, А. Йохансон тощо).</p> <p>Практикує повторення попередньо вивчених гам у дещо вищих темпах та комбінованих штрихах.</p>

	<p>Подальший розвиток техніки дихання, набуття навичок фразування.</p> <p>Засвоєння виконавських засобів музичної виразності. Ознайомлення з технікою виконання мелізмів: <i>форшлаг, мордент, трель, групето.</i></p> <p>Сонатна форма: особливості будови та виконання.</p>		<p>Вміє коригувати кількість повітря, що відповідає довжині та динаміці наступної фрази. Відтворює на практиці фразування, що відповідає формі та змісту музичного твору. Виконує вправи на розвиток виконавського дихання та поглиблення навичок правильного фразування.</p> <p>Застосовує темп, динаміку, звуковедення для відображення авторського задуму. Виконує вправи та етюди із застосуванням мелізмів: форшлаг, мордент, трель, групето.</p> <p>Грає твір/твори, написані у сонатній формі. Виділяє структурні елементи музичної мови (мотив, фраза, речення, період, частина).</p>
<p>Модуль 8</p>	<p>Удосконалення роботи виконавського апарату, рівня володіння різними прийомами та штрихами під час опрацювання гам Ля-бемоль мажор, соль-мінор, арпеджіо та комплексу вправ.</p> <p>Хроматична гама.</p> <p>Робота над розвитком амбушюру, техніки</p>	<p>57</p>	<p>Виконує гами Ля-бемоль-мажор та соль-мінор у дві октави різноманітними тривалостями, у різних темпах, основними та комбінованими штрихами. Виконує арпеджіо тонічного тризвуку, домінантового септакорду в мажорі, VII зменшеного септакорду в мінорі в прямому викладі восьмими та шістнадцятими тривалостями з оберненнями в помірному темпі.</p> <p>Знає та виконує 1 – 9 вправи комплексу № 4 «Щоденних самостійних вправ трубача» за В. Посвалюком або подібних (І. Кобець, Т. Докшицер, А. Йохансон тощо).</p> <p>Виконує хроматичну гаму в повільному та помірному темпах.</p> <p>Застосовує на практиці різні види техніки, не розтягує губи,</p>

	пальцювання, дихання. Удосконалення виконання хроматизмів. Удосконалення якості звуку в етюдах та п'єсах кантиленного характеру.		використовує техніку гри «на подушці». Виконує етюди із застосуванням хроматизмів. Демонструє повне, рівне, м'яке звучання інструмента та емоційне виконання кантилени.
Всього годин у навчальному році			105

Протягом четвертого року навчання учень/учениця опановує: Сі-бемоль-мажор, фа-дієз-мінор, Ля-бемоль-мажор, соль-мінор; «Щоденні самостійні вправи трубача» В. Посвалюка обсягом 1 – 9 вправи комплексу № 4 (або подібні); 5 – 7 етюдів на різні види техніки; 6 – 8 різнохарактерних п'єс (щонайменше 1 твір великої форми).

Завдання підсумкового контролю: учень/учениця виконує 1 – 2 різнохарактерних твори та 1 твір великої форми.

Під час виконання програми підсумкового **контролю** учень/учениця: вільно володіє діапазоном труби від «фа-дієз» малої до «соль» другої октави, технікою виконання мелізмів: *форшлаг, мордент, трель, групето*.

демонструє розуміння будови та змісту твору великої форми, витримку під час його виконання;

володіє плавним, обволікаючим звуком, характерним для кантилени.

П'ятий рік навчання. Завдання: розширення верхньої частини діапазону, вирівнювання той його частини, що опановує учень/учениця; досягнення легкого та невимушеного звучання інструмента; підготовка програми підсумкового іспиту; відтворення та втілення в музичних творах художніх образів.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 9	Удосконалення роботи виконавського апарату, рівня володіння різними прийомами та штрихами під час опрацювання гам Ре-бемоль-мажор (до	48	Виконує гами Ре-бемоль-мажор у півтори октави (до квінтового тону), соль-дієз-мінор у дві октави. Виконує арпеджію тонічного тризвуку, домінантового септакорду в мажорі, VII

	<p>квінтового тону), соль-дієз-мінор, арпеджіо та комплексу вправ.</p> <p>Подальший розвиток верхнього діапазону.</p> <p>Вирівнювання звучання виконавського діапазону.</p> <p>Цілісне сприйняття музичного твору.</p>		<p>зменшеного септакорду в мінорі в прямому викладі та з оберненнями, різноманітними тривалостями, у різних темпах, основними та комбінованими штрихами.</p> <p>Знає та виконує 1 – 4 вправи комплексу № 5 «Щоденних самостійних вправ трубача» за В. Посвалюком або подібних (І. Кобець, Т. Докшицер, А. Йохансон тощо).</p> <p>Володіє верхньою частиною діапазону до «ля-бемоль» другої октави під час виконання вправ та етюдів.</p> <p>Виконує розхідну гаму, демонструє рівномірне звучання в межах виконавського діапазону.</p> <p>Виконує твір великої форми. Розуміє образний зміст, який втілює за допомогою технічних прийомів та засобів виконавської виразності.</p>
<p>Модуль 10</p>	<p>Удосконалення роботи виконавського апарату, рівня володіння різними прийомами та штрихами під час опрацювання гам Сі-бемоль-мажор, ля-мінор, арпеджіо та комплексу вправ.</p> <p>Подальший розвиток рухливості пальців, роботи язика, амбушюру.</p>	<p>57</p>	<p>Виконує гами Сі-бемоль-мажор та ля-мінор у дві октави.</p> <p>Виконує арпеджіо тонічного тризвуку, домінантового септакорду в мажорі, VII зменшеного септакорду в мінорі в прямому викладі та з оберненнями різноманітними тривалостями, у різних темпах, основними та комбінованими штрихами.</p> <p>Знає та виконує 1 – 9 вправи комплексу № 5 «Щоденних самостійних вправ трубача» за В. Посвалюком або подібних (І. Кобець, Т. Докшицер, А. Йохансон тощо).</p> <p>Грає технічно віртуозні музичні твори.</p> <p>Контролює синхронну роботу пальців, язика, амбушюру.</p> <p>Виконує хроматичну гаму</p>

	Підготовка програми випускного іспиту.	в помірному та швидкому темпі восьми та шістнадцятими тривалостями. Володіє різними техніками та засобами музичної виразності. Грає на опорі дихання. Виконує складні елементи у творах випускної програми.
Всього годин у навчальному році		105

Протягом п'ятого року навчання учень/учениця опановує: Ре-бемоль-мажор, соль-дієз-мінор, Сі-бемоль-мажор, ля-мінор; «Щоденні самостійні вправи трубача» В. Посвалюка обсягом 1 – 9 вправи комплексу №5 (або подібні); 5 – 7 етюдів; 6 – 8 різнохарактерних п'єс (1 – 2 твори великої форми).

Завдання підсумкового контролю: учень/учениця виконує 2 різнохарактерні п'єси та 1 твір великої форми.

Під час виконання **програми підсумкового контролю за результатами опанування типової навчальної програми на випускному іспиті.**

володіє м'яким, плавним, глибоким та зв'язаним звуком;
володіє техніками пальцювання, дихання, синхронної роботи складових виконавського апарату;
відтворює авторський задум та образний зміст творів;
вільно почувається на сцені, підтримує контакт зі слухачами.

СПИСОК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андросюк Р. Робота юного трубача над гаммами. Київ : Мистецтво, 2004. 38 с.
2. Апатський В. М. Теорія і практика гри на духових інструментах. Київ : Мистецтво, 1989. 42 с.
3. Белофастов О. Учебний репертуар дитячих музичних шкіл (3 клас). Київ : Музична Україна, 1980. 44 с.
4. Белофастов О. Учебний репертуар дитячих музичних шкіл (4 клас). Київ : Музична Україна, 1981. 54 с.
5. Белофастов О. Учебний репертуар дитячих музичних шкіл (5 клас). Київ : Музична Україна, 1983. 61 с.
6. Бердиєв М. В. Легкі етюди для труби. Київ : Мистецтво, 1963р. 38 с.
7. Гишка І. С. Проблеми початкового навчання трубача та сучасні варіанти їх вирішення. *Молоде музикознавство* : наук. зб. Львівської державної музичної академії ім. М. В. Лисенка. Львів : СПОЛОМ, 2002. Вип. 7. С. 144–150.
8. Гишка І. С. Формування амбушура трубача (традиції та базинг). Львів :

ЗУКЦ, 2002. 136 с.

9. Гладких А. В. Засоби музичної виразності. Харків : Культура України. Вип. 38. 2012. 298 с.

10. Горват І., Васенберг І. Основи джазової інтерпретації. Київ : Музична Україна, 1980. 122 с.

11. Докшицер Т. А. Система комплексних вправ трубача. Ч. 1. Москва : Музыка, 1985. 75 с.

12. Жеграй Б., Віятник М. Твори українських композиторів та українських народних пісень для труби в супроводі фортепіано. Київ : [б. в.], 2021. 56 с.

13. Жеграй Б., Віятник М. Твори українських композиторів та українських народних пісень для ансамблю труб в супроводі фортепіано. Київ : [б. в.], 2021. 56 с.

14. Єльчанінов В. Педагогічний репертуар для музичних шкіл по класу труби. Львів : ТеРус, 1993. 41 с.

15. Єльчанінов В. Педагогічний репертуар для музичних шкіл по класу (флейти, гобоя, фагота, валторни, труби). Львів : ТеРус, 1993. 57 с.

16. Єльчанінов В. Твори для труби : навч. посіб. для дитячих музичних шкіл та шкіл мистецтв. Львів : ТеРус, 2011. 59 с.

17. Кимлик О. Мелодії. Труба, саксофон. Вінниця : Нова книга, 2015. 60 с.

18. Кобець І. М. Основи навчання гри на трубі. Київ : Мистецтво, 1985. 258 с.

19. Кобець І. М. Початкова школа гри на трубі або корнеті. Київ : Мистецтво, 1963. 258 с.

20. Музична школа. Труба для 1 – 6 класів. Київ : Менеджмент-XXI, 2007. Вип. 16. 16 с.

21. Наконечний Р. М. Твори українських композиторів для труби. Львів: 2012. 60 с.

22. Ожеван В. В. Музичний інструмент труба. Київ : ДМЦНЗКіМ, 2014. 73 с.

23. Островський Ю. Дударик : репертуарний збірник для труби у супроводі фортепіано. Рівне : ФОП Колодяжний Р. М., 2017. 40 с.

24. Островський Ю. Труба кличе : репертуарна збірка для труби у супроводі фортепіано. Рівне : ФОП Колодяжний Р. М., 2019. 100 с.

25. Островський Ю. В., Островська О. Ю. Методика роботи з дитячим духовим оркестром. Рівне : Волинські обереги, 2017. 216 с.

26. Палаженко О. П., Пахомов Д. В. Урок музики як основний компонент формування музичного смаку у дітей молодшого шкільного віку. Рівне : Волинські обереги, 2019. 164 с.

27. Посвалюк В. Т. Теорія і методика виконавства на трубі. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2010. 162 с.

28. Посвалюк В. Т. Методика оволодіння верхнім регістром на трубі : навч. посібник. Ч. 1. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2013. 60 с.

29. Посвалюк В. Т. Щоденні самостійні вправи трубача : навч.-метод. посіб. Київ : 2003. 56 с.

30. Посвалюк В. Т. Мистецтво гри на трубі в Україні: монографія. Київ : КНУКіМ, 2006. 400 с.

31. Трубай М. Репертуарний збірник учня-трубача. Хмельницький : ФОП Сова Р. М., 2008. 27 с.
32. Трубай М. Репертуарний збірник юного трубача. Хмельницький : ФОП Сова Р. М., 2008. 14 с.
33. Трубай М. Д. Навчально-методичний посібник для учня-початківця. Хмельницький : ФОП Сова Р. М., 2012. 28 с.
34. Трубай М. Концерт для труби з фортепіано. Хмельницький : ФОП Сова Р., 2010. 11 с.
35. Шевченко П. З. Навчальний посібник юного трубача. Ч. 1. Полтава, 2013. 242 с., Ч. 2. , 2019. 88 с.
36. Щербанюк В. Збірник п'єс для учнів музичних шкіл. Чернівці : Букрек, 2007. 60 с.
37. Щербанюк В. Збірник п'єс для юного трубача. Чернівці : Місто, 2016. 63 с.
38. Щуровський Ю. Концерт. Київ : Мистецтво, 1973. 20 с.
39. Arban J. V. Arban's Complete Conservatory Method for Trumpet (Cornet). New York : Published by Carl Fischer, Paperback – January 1, 1936. 347 p.
40. Austyn R. Edwards; Nilo W. Hovey. Edwards-Hovey Method for Cornet or Trumpet. Alfred Music Publishing, 1985. 48 p.
41. Escuchar, Leer & Tocar, vol. 1. Botma, Tijmen; Kastelein, Jaap. Año de la edición. 2004. 56 p.
42. Krumpfer H. J. Trumpet Tutor for Beginners. Part 1. Breitkopf & Härtel. 1993. 128 p.
43. Ludwik L. A Course for Trumpet, Cornet or Ten. Saxhorn. Book 1. 2018. 184 p.
44. Grimal R. 20 duos per a dues trompetes : dificultat tècnica progressiva. Barcelona : Boileau, 1995. 1 partitura. 18 p.
45. Robert W. Getchel, Nilo W Hovey. First Book of Practical Studies for Cornet and Trumpet. Alfred Music. 1985. 32 p.
46. Standart of Excellence. Comprrehensive band method. Book 1. (B Flat Trumpet /Cornet) Partitions pour Big Band et Groupe De Concert, Ensemble De Cuivres, Cornet, Trompette / by Bruce Pearson, Jane Yarbrough, Chuck Elledge. Neil A. Kios Music Company, 2008. 48 p.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Рівні компетенції	Бали	Характеристика навчальних досягнень
Початковий	1 – 3	Якість звуку та рівень відтворення музичного тексту не відповідає програмним вимогам. Учень/учениця може виконувати лише окремі фрагменти музичних творів, робить численні помилки. Хаотичне дихання, млява атака звуку, нестійкий стрій.
Середній	4 – 6	Виконання творів має значну кількість недоліків: зупинки, текстові помилки, окремі звуки верхнього діапазону неякісно відтворюються. Звуковидобування та звуковедення на середньому рівні. Не вдається втілення художнього змісту музичних творів.
Достатній	7 – 9	Учень/учениця демонструє необхідні навички та вміння, елементи артистизму, але мають місце певні технічні недоліки, порушення метроритмічної пульсації, невпевненість у втіленні образно-емоційної складової музичних творів.
Високий	10 – 12	Впевнене та якісне виконання творів, які відповідають вимогам поточного етапу навчання, високий технічний рівень виконання, вільне володіння опанованими засобами звуковидобування та прийомами гри. Втілення художнього образу музичного твору з усвідомленим застосуванням визначених засобів музичної виразності. Впевненість, внутрішня і зовнішня свобода виконання, сценічна витримка та артистизм.